

GICĂ MANOLE

MIHAI EMINESCU
despre
Dobrogea și Transilvania

CUPRINS

Mihai Eminescu despre Dobrogea.....	5
Preambul.....	6
„Românul” năvălește aprig asupra „Presei” ...	7
„Cine ne alungă limba din biserică...?”	13
„Să nu se uite un lucru”	17
„Iată dar sub ce elită (subl. M. E.) liberală ar încăpea Dobrogea”.....	20
„Prin sistemul minciunii constituționale...”	24
„Adică aici e buba: bani, trebușoare, un nou câmp de exploatat”	28
„Știm că vorbele noastre sânt ca acelea ale prorocului din pustii”	30
„Acuma venim la răspunsurile „Românului””	34
„Generația actuală de postulanți...”	37
„Dar cine-i cunoaște pe roșii...”	40
„ <i>După noi statul este un produs al naturii...</i> ”	41
Mihai Eminescu despre Transilvania.....	43
„Uniunea Banatului, uniunea Transilvaniei a fost făcută contra voinței românilor”	44
„Românii au nenorocirea de a nu avea încredere în puterile lor proprii...”	52
„Toate popoarele sânt setoase de viață proprie...”	55
„Să vedem rațiunea de a fi a dualismului...!”	57
„Poziția românilor din Austro-Ungaria”	69
„Iată de ce e vorba în momentul de față”	77
„Dacă „Pester Journal” întetește pe maghiari...”	83
„Austro-Ungaria și Naționalitățile”	85
„...Interesele Austriei și României sânt armonizabile” ..	89
„Dacă n-ar fi fost...”	94

„Și oare la noi nu e tot astfel?”	97
„Frumoasa și vesela capitală a Austriei...”	101
„Conferințe electorale ale românilor din Ardeal și Ungaria...”	103
„Popoarele Austro-Ungariei”	106
„Într-un stat poliglot rațiunea de stat...”	111
„...Parlamentul unguresc consistă în majoritate din mameluci venali și vânduți în datorii...”	114
„România Iridenta”	118
„Despre o pretinsă incursiune...”	121
„O rasă puțin numeroasă, de 4 milioane și jumătate, ca cea maghiară...”	126
„Nemere” zice că încălcarea de teritoriu...”	130
„Problema Orientală se subție în chestiunea de antagonism între Austro-Ungaria și Rusia” („Pesther Lloyd”)	133
„Iată ce zice Anglia...!”	138
„...În Rusia ca și-n Ungaria, întâmpinăm adversari naturali ai rasei noastre”	140
„Amândouă mitropolii din Ardeal, cea răsăriteană și cea greco-catolică...”	144
„Ce-a răspuns Camera prin gura ilustrului său Fleva...?”	147
„Î. P. S. S. Miron Roman...”	153
„Axioma cum că am fi o țară exclusiv agricolă...”	155
„Asta va să zică după „Pesther Lloyd...!”	159
„Deși munții despart poporul român în bucăți...”	161
„Trebuie să se știe odată că o jumătate a poporului românesc are a suferi, sub dominația maghiară, cele mai mari nedreptăți...”	166
„Memorialul” Comitetului ales de Conferința română din Sibiu...”	169
„...O idee de stat nu este o teorie ce se inventează punându-și cineva degetul în gură...!”	174
„Elementul cel mai numeros, mai avut și mai luminat de lângă Dunăre sânt românii”	179
„Ce mi-e rusul, ce mi-e ungurul!”	182
„Românul din Austria a ținut cuvântul apostolului Pavel!”	184

Anexe.....	187
De-o seamă de vreme.....	188
Anexarea Dobrogei.....	194
Chiar în chestiunea administrării.....	204
Să facem un Congres.....	208
În Unire e Tăria.....	214
Echilibrul.....	220
O chestiune mai mult caracteristică.....	232
Ce vor maghiarii cu aliații lor.....	238
BIBLIOGRAFIE.....	241

„Românul” năvălește aprig asupra „Presei”...

Întâiul articol scris de Mihai Eminescu despre Dobrogea datează din 2 august 1878, la două luni, deci, după ce la Congresul de Pace de la Berlin, în continuarea celui de la San Ștefano (3 martie 1878), Marile Puteri au luat hotărârea ca Dobrogea să fie dată României.

Tot la San Ștefano, iar Congresul de Pace de la Berlin a confirmat, Rusia a reanexat sudul Basarabiei de la România, cu cele trei județe Ismail, Bolgrad și Cahul, județe pe care Moldova (la 1856) și, de la 1862, România, le stăpânea în virtutea hotărârii altui Congres de Pace european, cel de la Paris (30 martie 1856). Menționez că, deși Rusia și-a luat angajamentul solemn, prin semnarea convenției cu România, la 4 aprilie 1877 de la București, să respecte integritatea teritorială a statului român cum exista la acea dată, cu cinism și fără remușcări, Rusia și-a încălcat semnătura. Invit cititorul să citească articolele scrise de Mihai Eminescu în legătură cu reanexarea sudului Basarabiei la Imperiul rus, articole pe care le-am analizat cu altă ocazie, și-n care poetul național a stigmatizat actul de forță și jaf al Rusiei.

În articolul de față, Eminescu combate „Românul”, ziarul liberal ce acuza organul de presă al Partidului Conservator, ziarul „Presa”, că ar fi avut poziții contradictorii cu privire la „primirea Dobrogei” de România. Cum și mă așteptam, Mihai Eminescu contrazice alegațiile „Românului”, observând că „Presa” „nu s-a rostit până astăzi *nici pro nici contra*” (subl. M. E.). Mai mult, aflăm din articolul poetului național că „organul conservator” a acordat o mare atenție „moțatei moțiuni a celor patruzeci și șase din Cameră”, semn că orice opinie, dacă

izvorăște ca urmare a „unei convicțiuni onorabile”, merită atenția opiniei publice, îndeosebi asupra „unei așa de grave chestiuni”. Mihai Eminescu nu ezita a nota cum că „opinia celor patruzeci și șase” nu era rezultatul unei „convingeri”, ci „rezultatul fricii”. Indivizii, „cei patruzeci și șase”, sublinia Eminescu, aparțin unui „partid de cumularzi din Moldova”, oameni ce urmăresc „posturile și moșiile statului”, dar „sfioși” în fața unei gândiri și munci adevărate, serioase.

Mai aflăm apoi că în fruntea mișcării liberalilor „e iscălit d. Vernescu”, un „avocat bun”, om „de ispravă”, orator „simpatic”, dar având calități „de om de stat” discutabile. Eminescu are credința „intimă” cum că „d. Vernescu pare a fi singurul care a iscălit din convingere mișcarea” respectivă.

„Românul”, observa poetul național, era surprins neplăcut de opinia „celor patruzeci și șase” și, în loc de a-i critica pe respectivii, „Holban, Pantazi Ghica, Anghel Rachierul, Misail, Fulger Șoarec”, atacă „Presa”, ca și când ziarul conservator ar fi avut vreo responsabilitate privind asupra „moșatei mișcării”. Eminescu se folosește de prilej pentru a informa cititorii „Timpului” care au fost „motivele acelei mișcării”, fiind convins că acestea ar fi fost următoarele:

1. Primul motiv îl constituia, în viziunea lui Mihai Eminescu, faptul că poporul român formează „o națiune de rasă latină omogenă” care sparge „formidabila unitate a rasei slave”.

2. În al doilea rând, constata poetul național, cu prilejul războiului dintre Rusia, România și Turcia, Serbia a protestat vehement „când armata română s-a îndreptat să ocupe Vidinu”, emițând pretenții de anexare asupra orașului respectiv și a zonei. Mai departe, Eminescu era convins că Bulgaria „vedea cu un ochi foarte defavorabil ocupația Dobrogei de către români”. Sigur vor apărea „certuri” între România și Bulgaria. Rusia „naturalmente” va încerca să medieze conflictul. Intervenția Rusiei va duce la „pierderea libertății și independenței de acțiune” a guvernului român, credea poetul național.

3. În al treilea rând, sau motivul cu numărul 3, după Mihai Eminescu, guvernul român ocupând teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră va fi nevoit să trimită acolo „o armată considerabilă” pentru „a ține la respect și în ordine populațiile sălbatice ale Dobrogei”. Iar armata „considerabilă” ținută în Dobrogea ar însemna mari cheltuieli „pe fiecare an”, faptul slăbind economic statul român.

4. Apoi, un al patrulea motiv îl constituia că Dobrogea, „o țară băltoasă” pentru a deveni „productivă”, România va fi nevoită să cheltuiască „zeci sau poate sute de milioane” de lei. Cheltuielile pe care România le va face în Dobrogea vor fi mai mari „decât veniturile ce ne va putea da”.

5. Iar un al cincilea motiv venea dintr-o analiză de perspectivă. După ce România va cheltui sute de milioane „ca să facem Dobrogea productivă”, după 10 sau 15 ani, Bulgaria va găsi ușor „un pretext” ca să ceară Dobrogea României. Iar dacă Rusia va sprijini Bulgaria, credea Mihai Eminescu, „Dobrogea ne va fi luată cu mult mai mare înlesnire decât ni se ia astăzi Basarabia”. Iată de ce unii liberali, cei din „fracțiunea liberă și independentă”, au propus votarea „moțetei moțiunii”.

Dacă România n-ar ocupa Dobrogea, sublinia Eminescu, „unitatea rasei slave” n-ar mai fi întreruptă de noi, lăsând, pe această cale, „drum liber Rusiei în Peninsula Balcanică”. Dobrogea, nota poetul național, nu e locuită de bulgari, ci „în cea mai mare parte de români, turci și tătari”.

După Mihai Eminescu, pretențiile Serbiei asupra Vidinului „sânt naturale”. Cu toate acestea, susținea el, drepturile Serbiei „nu sânt cu o iotă mai îndreptățite ca cele ale României”. Căci Vidinul, nota Eminescu, ca un adevărat știutor de istorie adevărată, „înainte de a fi devenit turcesc, a fost când sârbesc, când românesc, când unguresc”. Turcii când au anexat malul drept al Dunării „de la Vidin până la Marea Neagră” l-au luat de la români, nu de la bulgari, „nici de la sârbi”. În lupta de la „Kossowo craiul Lazăr al Serbiei”, la 1389, a fost „deplin bătut”, pe când la 1390 Mircea cel Bătrân e „încă stăpânitor al

malului drept al Dunării până în Marea Neagră”, ca despot al Dobrogei și „Domn al Silistrei”.

Trecând peste cele cinci motive ale „moțatei moțiuni”, Mihai Eminescu e în măsură să asigure cititorii „Timpului” „că populațiile Dobrogei nu sânt sălbatice”, cum susțineau liberalii în moțiune. Românii, în Dobrogea, sunt străvechi, ei au creștinat regiunea, ei au cele mai multe mănăstiri în care trăiește „tagma călugărească”, tot ei, românii, au un mitropolit, „mitropolitul Proilavei și Dristului”. Tătarii sunt „emigranți” din „stepele Rusiei”. Tot românii încă din vechime „sânt agricultori” când produceau „cantități însemnate de grâu pentru export” (subl. M. E.). Cum poți vorbi că locuitorii Dobrogei ar fi „sălbateci”, așa cum susțin ziarele și oficialitățile ruse, dar și cei „patruzeci și șase”, când aici trăiește de mii de ani un popor agricultor, producător de grâu și ziditor de așezări și mănăstiri?, întreba cu justificată mânie Mihai Eminescu. Acești „sălbateci”, românii, nota cu sarcasm și ironie amară poetul național, au construit „drumul de fier de la Cernavodă până la Kiustenge”, tot ei în câțiva ani au înființat „înfloritorul oraș Medgidia” care are deja „20.000 de locuitori și 5.000 de clădiri”. Lui Mircea Vodă, nota cu dreptate poetul național, nu-i era deloc rușine „de a se numi Domn al țărilor tartarice”. La fel, „lui Carol Vodă”, desigur, nu-i va fi în niciun caz rușine „a fi în parte principeș thartarorum Dobrodicii”.

Al patrulea „motiv” invocat de moțiunea celor „patruzeci și șase” cum că Dobrogea nu ar fi „productivă” dovedea, în opinia geniului Națiunii Române, „sfiala de muncă a fracțiunii”. Dobrogea a dovedit deja că e productivă dacă e administrată de oameni pricepuți, „simpli” și nu „de cumularzi, postulanți și diurnași”. Desigur, după Eminescu, „roșii” sunt incapabili de o administrație onestă. Iar frica celor „patruzeci și șase”, cum că peste ani Bulgaria ne va cere Dobrogea, e un fapt „copilăresc și ridicol”.

Hanul Boris al Bulgariei „nu poseda Dobrogea”. Au stăpânit-o Asăneștii, dar aceștia au fost „români”. După

Asănești, „malul drept al Dunării a fost al Țării Românești”. Țara Dobrogei nu-i locuită de bulgari; e o țară care din punct de vedere „etnologic” e o țară „locuită de tătari, români și turci”, care, „câteștrele elementele” formează bariera ce rupe „formidabila unitate” [a rasei slave]. Dreptul istoric al României asupra Dobrogei „e incontestabil”. Dobrogea a fost „romană” în vremea împăratului Octavianus Augustus, „loc de exiliu al poetului Ovidiu”, apoi „bizantină”, iar de la „Asanizi” a trecut la Țara Românească. De la Țara Românească au luat turcii Dobrogea. Dan al II-lea (1374 – 1386) s-a luptat cu Bulgaria lui Șisman „regele cel din urmă al Bulgariei”, „pentru marginile adevărate ale Țării Românești dincolo de Dunăre”. Istoricul Engel aprecia că Mircea, nota Eminescu, era unul „dintre cei mai buni generali ai vremii sale”.

Eminescu credea că Mircea cel Bătrân a fost aliat cu cneazul Lazăr în bătălia de la „Cosovo” unde a fost „bătut”. După „Cosovo”, scria poetul național, sultanul „Baiazid I Fulgerul” îl supune pe domnul român care păstrează în stăpânire „Silistra, Șiștovul, Nicopole și Vidinul”. Apoi, Baiazid, la 1394, ocupă aceste „locuri întărite”, fapt pentru care Mircea cel Bătrân participă la cruciada de la 1396 „unde însă creștinii fură pe deplin bătuți”. La 1398, nota Eminescu, Baiazid invadează Țara Românească, dar e „hărțuit întruna de oștile românești”, fugind „cu rușine peste Dunăre”. După moartea lui Baiazid „în prinsoare”, Mircea se luptă cu sultanul „Sileiman” „pe care îl subminează sistematic și-l răstoarnă cu trupele și banii săi”. În locul acestuia, Mircea ridică sultan pe Musa, „prieten personal și frate de cruce al lui”. În toți acești ani de luptă eroică, scria Eminescu, „Bulgaria proprie este un vilaiet turcesc”, fiind desființată „cu totul ca stat”. Dar, după ce „Mohamed I învinge și omoară pe Musa”, s-a „plecat definitiv” înaintea „acestui Noe care a mântuit chivotul împărăției turcești din potopul tătarilor și din stâncile sfâșierilor dinlăuntru”. Deci, de la 1414 românii nu mai stăpânesc „malul drept al Dunării...”.

În puterea acestor „considerații” istorice, sublinia Mihai Eminescu, „nu înțelegem panglicările presei roșii”. Ministrul de Externe vorbea de „compensații suficiente”, făcând trimitere la primirea Dobrogei în locul Basarabiei.

Mihai Eminescu nu acceptă punctul de vedere al guvernului român pentru motivul că „nu există compensații pentru Basarabia, precum nu există niciodată vreo plată pentru o palmă măcar din pământul patriei”. Pământul patriei e sfânt, iar el se pierde sau se câștigă „prin împrejurări istorice”. El, pământul patriei, „nu se vinde, nici nu se cumpără, nici nu se schimbă”. Dacă „am ajuns a vedea trecut în protocoalele de la Berlin termenul umilitor de schimb”, e rezultatul guvernării „radicalilor” care n-au prețuit cum se cuvine sângele „vărsat al românilor”, iar „ușurința lor” a adus țării „disprețul din partea Congresului”. Dacă am fi avut, specula poetul național, un „tratat în regulă cu Rusia în momentul intrării în luptă”, România ar fi păstrat după război și Basarabia „împreună cu Dobrogea”.

„Cine ne alungă limba din biserică...?”

Pe 4 august 1878, deci la două zile după articolul ce l-am sintetizat în primul capitol al cărții de față, Mihai Eminescu nu are nicio îndoială cum că „guvernării noastre” nu au „nici o idee clară despre ceea ce trebuie să facă în Dobrogea”. Crede că guvernul român („înțelepciunea guvernamentală”) e cu ochii pe Anglia, Austria și Rusia, să vadă cum organizează „Ciprul, Bosnia-Herțegovina și provinciile din Asia Mică”, pentru ca, apoi, prin agenții noștri diplomatici, să întrebe „ce au făcut aceste trei puteri” în provinciile proaspăt anexate, ca și guvernul român „să facă un conglomerat eclectic de măsurile cele mai diverse” în urma cărora să reverse binefaceri „de prisos” „asupra populației Dobrogei”.

Precizez că, la Congresul de Pace de la Berlin, Anglia a anexat Cipru, Austro-Ungaria, Bosnia-Herțegovina, iar Rusia Kars și Ardahan de la imperiul otoman.

Până ca guvernul să fie edificat cum au organizat cele trei imperii teritoriile anexate, Eminescu tocmai a aflat că „mai mulți bancheri din Viena” ar fi propus României să cumpere „pământurile, numite ale statului, în Dobrogea”, să-l parceleze, pentru ca pe acele pământuri să fie colonizați „evreii precupeți din țară”.

Mihai Eminescu e convins că în spatele acestui proiect „mai sânt și interese politice ale unei mari puteri”, care putere, constata poetul național, „devine din zi în zi mai favorabilă atât statului român a Dunării cât și propriilor sale populații românești”. Aflăm că această putere nu este alta decât Austria, și care putere, încă pe când Dobrogea și gurile Dunării „erau turcești” au făcut cereri repetate „către Înalta Poartă” de-a

accepta „colonizarea Deltei cu supuși austrieci”. Turcia a refuzat cu „stăruință”; poetul național e convins că în spatele cererilor austriece se află dorința imperiului dualist de a-și extinde influența politică „de la Adria până la Marea Neagră”, de a bloca imperiul rus în expansiunea spre Sud-Est, Est, cât și pentru a-și găsi noi piețe de desfacere „a mărfurilor sale”. Toate intențiile Austriei, avea credința Mihai Eminescu, sunt „în deplină armonie cu instinctul de conservare al neamului românesc”. Eminescu avea „conștiința limpede despre rolul modest” pe care românii ar fi meniți să-l joace „în istoria acestei lumi”. Iar faptul se explica prin deplina izolare a poporului român „de celelalte popoare romanice”, motiv pentru care „reazimul nostru viitor va fi o putere mai puțin exclusivă decât Rusia”. Căci, nota cu tristețe poetul național, cu voia lui Dumnezeu „și așa fiind în cartea sortii”, Rusia după ce a ajuns stăpână pe Basarabia a scos „până și din biserică limba românească”, deși știa bine ca țară ortodoxă că un asemenea lucru „e cu desăvârșire anticanonic și necreștinesc”.

Respectarea, necesitatea folosirii limbii naționale în biserică „este de-a dreptul un postulat al Noului Testament”. Statele, popoarele care nu-l respectă, considera Mihai Eminescu, ar trebui să șteargă din calendarul lor „sărbătoarea Coborârii Sf. Duh”, căci când acesta a coborât peste apostoli, „pluti în limbi de foc asupra lor” arătând că Duhul Sfânt vorbește „în multe limbi”. Românii, glăsuia ca un adevărat știutor de istorie Mihai Eminescu, în toată istoria lor, au fost „un model de toleranță religioasă”. Catolicii, episcopiile lor, armenii, evreii „în țările noastre” au avut deplina „libertate de cult”; toate neamurile străine trăitoare pe pământul românesc au mărturisit că nu au fost și nu sunt persecutate de statul român. Căci, poporul român, statele românești, iar acum statul român „n-am făcut niciodată ceea ce nu dorim să ni se facă nouă”.

Izolarea poporului român „între elemente străine” ne obligă să ne sprijinim „pentru zile grele” pe acea putere „care respectă individualitatea noastră”. Acel stat care izgonește

limba din școli și din biserică, cine nu ne lasă să fim „ceea ce sântem” nu se va putea bucura niciodată de simpatia, respectul poporului român „oricât de bune ar fi relațiile internaționale cu statul nostru”.

Revine, apoi, la adversarii săi politici, liberalii, pe care îi acuză că ar fi „o sectă fără patrie”, lipsită total de simț istoric, și care îl avea reprezentant pe C. A. Rosetti și „urmașii fanarioților” care nu s-au ferit să dea „mână de ajutor unui element străin a cărui tendință este nimicirea noastră națională”. N-am siguranță, dar pot să afirm că prin „elementul străin” Eminescu îi avea în vedere pe evrei, care evrei tocmai provocaseră României mari dificultăți externe cu ocazia Congresului de Pace de la Berlin, reclamând cu totul nejustificat statul român de discriminare și persecuție etnică.

În virtutea acestei realități istorice interesele României și interesele Austro-Ungariei sunt „armonizabile”, ele nepunând în pericol „rădăcinile existenței noastre”. În viitor, încerca să prevadă poetul național, Austria s-ar putea bucura de „înțelegere și o sinceră simpatie” din partea poporului român, bazate „pe reciprocitatea intereselor”. Un fapt îl îngrijorează pe Mihai Eminescu, anume că guvernul liberal sau „radical”, cum nota el, „în loc de a armoniza interesele Austriei de la gurile Dunării cu ale noastre” să nu strice și mai rău din neștiință sau din cauza unor „promisiuni” ce nu va fi în „stare să le țină”. Capetele „seci” ale guvernanților nu cunoșteau deloc „împrejurările din Dobrogea”, de aici putea veni greutatea.

La români în vechime, statul era o personalitate abstractă, a cărui proprietate e teritoriul întreg, pământul fiind „domnesc”.

În Dobrogea, românii, tătarii, turcii și-au câștigat greu, cu sudoare și sânge, proprietatea asupra pământului. Acolo e o realitate juridică diferită. Nu poate fi parcelat, luat pământul de la vechii proprietari și dat „la coloniști”, căci faptul ar trezi ura acestora împotriva noilor veniți. Coloniștii, în Dobrogea, se pot așeza doar pe acele locuri „ale nimănu”, nota Eminescu.

Eminescu avea temerea că neștiința, superficialitatea „radicalilor”, absența respectului, tot la ei, pentru o realitate socială istorică veche, incultura lor cronică ar putea crea mari dificultăți.

Față de „încântarea” cu care „lumea noastră oficială” a primit propunerea „bancherilor de la Viena”, Mihai Eminescu e foarte critic. Nu o „comisie de diurnași” poate administra eficient Dobrogea, ci un om „cu foarte multe cunoștințe administrative, financiare și economice”, om care să primească în delegație de la statul român „puteri discreționare”. Acest om ar trebui să fie om cu experiență, în vârstă, „nu un Pache, Mache sau Sache” sosit din „cutia unei curtezane pariziene și cules de pe ulițele Bucureștilor”, și trimis, nu-i așa, pentru „a civiliza în două zile sălbateca Dobroge”.

Dobrogea nu poate fi unificată cu Țara de asemenea trepăduși politici, ci de o administrație serioasă, pricepută, responsabilă. Căci, iar Eminescu nu se ferește deloc să arate impostura atâtor lichele ale regimului liberal, „*cel din urmă hamal turc sau tătar e un om mai prețios și mai folositor decât tot comitetul de redacție al „Românului”...*” (subl. G. M.).